

Divatokon kívül

... A formák világa elsuhan –
Ziláltság: békénk teremti meg azt
S magunk, alakatlan, emelkedünk...
Ezra Pound

Van valami riasztó, elszomorító benne, hogy már emlékeznünk kell Gerzson Pálra, hiszen köztünk lehetne, köztünk kéne lennie, mellettem kéne állnia, mint máskor, amikor kiállítását megnyitottam, fogadnia kéne a gratulációkat, koccintani jó borokkal, hiszen tudta értékelni azokat is, sőt, a borászokat csakúgy, kiket egy ültő helyükben megportrézott, *alla prima* – mondanám, ha hinném, hogy esetlegesen, hogy nem arra hagyatkozva a fölsímet véletlenül, amit tudott, amit mesterségéből megszerzett, magába ötvözőtt cinquecentós valőröktől, sfumatóktól impresszionistákig, Cézanne-tól kubistákig, futuristáktól Egryig, ugyan ki sorolhatná? beleolvastva valami idealizált Kazinczy-tájba, Balaton-párába, fecskevillanásba, asszonytestek mosoly-vonalába, komorló fölhökbe a Rókarántóról viharra várva, ritmusokba, zenékbe, festett asszonáncba;

színeket festett ebbe a sápadtra tompult magyarságba –

mert éltek benne régről hangzók és korának zenéi, csendültek benne sóhajos rímek múltból, jelenből, elmélkedések, viták – ösztövérek – ráncolták homlokát, fakították haját ősz-fehérré, de hitben élt, szenvedő akarásban, újra meg újra állványa, vászna, festékei elé kényszerülve, hogy színné alakítsa a formát, formává a színt, hogy minduntalan nyomatékosítsa: a művész új világokat teremt: logikailag másat, súlyosabbat és igazabbat az idő és a tér untig ismert valóságánál, maga kifundálta szellemi dimenziókba vágyva – álmokkal, eszményekkel, javaslatokkal valami élhetőbb közegért, amit fölöttébb szimplán szépségként szokás emlegetni, holott korántsem merő esztétikai létről lenne szó, dehogyan a festőiség bravúrkodásáról, semmiképpen tetszelségről, annál inkább az ideáról:

gondolatot festeni ebbe a süketre tunyult magyarságba –

cselekedjék az ecset, tegye dolgát a festék, igázzák komponálásra a kezet, szervezzék az intervencióra váró vászonfölvületet, szögezzék a látványra a méricskélő-hunyorgó szemet, mozdítsák építésre az izmokat, lendültre a bensőbe rejtett szerveket, hogy álljanak össze eltökélt titkos társasággá, esküdjenek össze az alkotás pozícióinak visszaszerzésére, az ikon lényegének fölmutatására, mivel ez volna a világ képe, a szent arca – ha tetszik, halaszthatatlan föladat – kimondandó egyszer s mindenkorra, hogy a *pakfon* nem *ezüst*, ha mégannyira is szeretne annak látszani;

áziót festeni az értékzavarban kótyagosodó magyarságba –

mondhatom, mondanom is illik, közös mániáink voltak ezek Gerzson Palival, vágyódásunkra az után, ami nem volt (nincs is) társaságot szerveztünk, éltettünk barátokkal, hívekkel, ám föltétlenül csak ideára, ábrándunk volt

megtartani a kultúrát a kultuszban, ahol a műalkotás becsét nem kalmárok mérik
rőffel, nem klientúrákban kamatoztatják, és Gerzsonnak sosem volt kétsége a
hiteles mérce felől, önazonossága felől, vonzalmi felől, fönntartás nélkül
bizakodott elveiben, munkájában – még ha szája olykor megkeseredett is a
levegő alattomos mérgeitől;

élhetetlen világban élt divattalan, teljes, azaz: teremtő életet...

Fábián László